

Nr 92.

Ankom till riksdagens kansli den 8 maj 1923 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av riksdagens år 1922 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1921.

(2:a avd.)

Statsutskottet, till vars förberedande behandling ovannämnda revisionsberättelse jämte de i anledning därav från vederbörande ämbetsverk och myndigheter till Kungl. Maj:t avgivna utlåtanden och förklaringar blivit hänvisad, får, efter tagen kännedom av dessa handlingar och inhämtande av de för ärendenas utredning i övrigt erforderliga upplysningar, underställa riksdagens prövning de av revisorerna gjorda framställningar, som ansetts från utskottets sida påkalla yttrande; kommande utskottet därvid att följa den ordning, som i revisionsberättelsen blivit iakttagen.

1:o) Beträffande den under berättelsen angående utrikesdepartementet berörda frågan om departementets räkenskaper har utskottet under punkt 38 av sitt utlåtande nr 3 redan uttalat sig, vilket uttalande numera godkänts av riksdagen; och har utskottet härom velat nu allenast

*Utrikes-
departemen-
tets anslag
till skriv-
materialier
och expenser
m. m.*

erinra.

2:o) Under försvarsdepartementet, § 3, hava revisorerna omförmält, hurusom inom Västernorrlands regementes sjukhus i Sollefteå inrättning verkställts för en fullständig röntgenavdelning, ehuru riksdagen uttalat, att någon särskild röntgenavdelning icke borde anordnas vid detta sjukhus.

*Sjukhuset vid
Västernorr-
lands rege-
mente.*

I anledning av denna anmärkning har förklaring avgivits av arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse, vilken förklaring återfinnes å sid. 14 i del III av revisionsberättelsen och till vilken utskottet tillåter sig hänvisa.

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 6 saml. 48 häft. (Nr 92.)

Utskottet.

I den ursprungliga planen för ifrågavarande sjukhus ingick vård även av civila sjuka från Västernorrlands län, som ledo av invärtes sjukdomar, för vilkas behandling icke å lasarettet inom länet funnes specialutbildad läkare, och var för detta ändamål en fullständig röntgenavdelning inom sjukhuset planlagd. I de anslagsmedel, som för ändamålet äskades av 1921 års riksdag, ingingo även beräknade kostnader å 35,000 kronor för utrustning av sagda avdelning. Riksdagen ansåg emellertid, att någon särskild röntgenavdelning icke borde anordnas vid detta sjukhus, enär röntgenavdelning funnes inrättad vid civilt sjukhus i Sollefteå och hinder icke syntes möta för regementets sjuka att anlita densamma, samt avslog förty framställningen av anvisande av härför erforderliga medel.

Även om utskottet icke vill bestrida nyttan för regementets sjukhus att vid förefallande behov hava tillgång till en särskild röntgenavdelning, synas vederbörande dock hava i detta hänseende bort ställa sig riksdagens beslut och uttalande till efterrättelse. Utskottet har allenast velat vad i frågan förekommit för riksdagen

omförmåla.

Vissa skiljedomar.

3:o) Under försvarsdepartementet, § 12, hava revisorerna vid sin granskning av armé- och marinförvaltningarnas räkenskaper uppmärksammat, hurusom statsverket på grund av skiljedomsutslag ålagts att gälda högst betydande belopp. Beträffande de utsedda skiljemännen hava revisorerna påpekat, att åtskilliga justitieråd gång efter annan fungerat såsom skiljedomare.

I avseende å vad revisorerna härutinnan i övrigt anfört hänvisar utskottet till revisionsberättelsen del I, sid. 18.

Utskottet.

I anledning av vad i denna fråga förekommit, har det syntts utskottet önskligt, att klarhet kunde vinnas, i vad mån det kan anses lämpligt och förenligt med det ämbete, ledamot av högsta domstolen bekläder, att justitieråden åtaga sig skiljemannavärv av nu ifrågavarande slag. Spörsmålet härom har utskottet funnit vara av beskaffenhet att böra tagas under närmare skärskådande. Utskottet har emellertid nu velat inskränka sig till att vad i frågan förekommit för riksdagen

omförmåla.

Reglering av vissa sjuksköterskebefattningar

4:o) Under socialdepartementet, § 7, hava revisorerna, efter erinran om de åtgärder, som av medicinalstyrelsen vidtagits beträffande regle-

ring av vissa sjuksköterskebefattningar, framhållit, hurusom genomförande av reglering utav anstalts- och dispensärsköterskors avlöning i enlighet med de utav medicinalstyrelsen utfärdade »normalförslagen» medfört, att dessa sköterskor, särskilt på grund av föreskrifterna i fråga om ålderstillägg och dyrtidstillägg, kunna komma i en uti avlöningshänseende förmånligare ställning än distriktssköterskor, vilket förhållande icke torde varit avsett vid frågans avgörande inom riksdagen. Då revisorerna ansett vikt ligga därpå, att enhetlighet råder mellan avlöningssystemen för ifrågavarande grupper av sjuksköterskor och att icke genom ett godtyckligt handhavande av befogenheten att godkänna reglering för samma befattningshavare vederbörande huvudmän varda oskäligt betungade, hade revisorerna velat fästa uppmärksamheten å medicinalstyrelsens åtgärder i denna sak.

Beträffande vad revisorerna härutinnan i övrigt anfört hänvisar utskottet till revisionsberättelsen del I, sid. 25—29.

Över ifrågavarande anmärkning har förklaring avgivits av medicinalstyrelsen, vilken förklaring återfinnes å sid. 35—41 i revisionsberättelsens del III.

Även om de utav medicinalstyrelsen utarbetade normalförslagen från styrelsens sida endast varit avsedda att angiva de grunder, som styrelsen i förevarande hänseende ansett böra lända till efterrättelse, hava dock, såsom även revisorerna påpekat, fordringarna av medicinalstyrelsen givits en sådan avfattning, att de av vederbörande huvudmän allmänt uppfattats såsom villkor, vilkas uppfyllande vore en förutsättning för lönerregleringens godkännande av medicinalstyrelsen. Då detta i vissa fall medfört, att landstingen fått vidkännas större kostnader än som eljest behövt ifrågakomma, har utskottet ansett sig böra vad i denna fråga förekommit för riksdagen

Utskottet.

omförmåla.

5:o) Under sjätte huvudtiteln, § 3, hava revisorerna bland annat, vid granskningen av byggnadsstyrelsens räkenskaper uppmärksammat de betydande arvoden, som utgått för ritningar, kontroll och arbetsledning vid byggnadsarbeten, utförda genom styrelsens försorg. Revisorerna hava framhållit, hurusom genom tillämpning av svenska teknologföreningens arkitekttaxa utan mera nämnvärd reduktion de inom statens byggnadsverksamhet utbetalade arkitektarvodena i vissa fall överkredit vad som efter sedvanliga grunder bort ifrågakomma, samt hurusom den

*Byggnads
styrelsen.
Arkitekt-
arvoden.*

omständigheten, att arvodet i regel utgått i proportion efter den beräknade byggnadskostnaden, bidragit till att motarbeta det intresse för förenklingar och besparingar, vars förekomst hos arkitekten det borde ligga i statens intresse att söka befrämja. Härjämte ifrågasätta revisorerna — under erinran om de höga kostnader, de av byggnadsstyrelsen utförda byggnadsföretagen betingat — huruvida icke härutinnan en ändring till det bättre kunde vinnas genom att i större utsträckning, än hittills varit fallet, inom styrelsen beredes plats åt den praktiska erfarenheten.

Beträffande vad revisorerna i övrigt i denna fråga anfört hänvisar utskottet till revisionsberättelsens del I sid. 40—43.

I anledning av revisorernas uttalanden har förklaring avgivits av byggnadsstyrelsen, vilken förklaring återfinnes å sid. 52—58 i revisionsberättelsens del III.

Utskottet.

Till vad revisorerna uttalat ifråga om de höga arkitektarvodena vill utskottet uttala sin anslutning. Då sagda arvoden utgått i viss proportion till de beräknade byggnadskostnaderna och statens ifrågavarande kostnader varit och alltjämt äro avsevärt stora, hava självfallet dessa arvoden jämväl kommit att belöpa sig till betydande belopp. Härtill bidrager, såsom revisorerna påpekat, den inom byggnadsstyrelsen i stort sett tillämpade arkitekttaxan.

Att arkitektarvodet uppgått till så avsevärda belopp, som revisorerna i sin berättelse närmare angivit, torde enligt utskottets mening jämväl kunna förklaras därav, att byggnadsstyrelsen vid utförande av byggnadsföretag för statens räkning i väsentlig utsträckning anlitat de till de särskilda arkitektföreningarna anslutna arkitekterna, vilkas arvoden enligt vederbörande sammanslutningars överenskommelser äro anmärkningsvärt höga. Därest byggnadsstyrelsen i större utsträckning än nu torde vara fallet beredde tillfälle till öppen konkurrens för enskilda, från berörda sammanslutningar fristående arkitekter, kunde man förvänta, att en nedsättning av ifrågavarande arvoden vore att emotse och att uppgörelser kunde komma att träffas, vilka ställde sig för staten ekonomiskt fördelaktigare än hittills. I allt fall synes utskottet frågan om ett nedbringande av arkitekternas arvoden för statsbeställningar vara av beskaffenhet att böra närmare prövas.

Utskottet hemställer förty,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:ts tacktes vidtaga sådana åt-

gärder, som må kunna bidra till nedbringande av arkitekturvodena vid statens byggnadsföretag.

6:o) Under ecklesiastikdepartementet, § 8, hava revisorerna — efter erinran, att enligt gällande författningsbestämmelser i ämnet rektor vid provårsläroverk skall, därest han tjänstgör såsom förstandare för provårskursen, utöver honom tillkommande ordinarie avlöningsförmåner åtnjuta särskilt arvode av *högst* 1,500 kronor för år — uppmärksammat, att till rektorer vid provårsläroverk utöver sagda arvode å 1,500 kronor utbetalats ersättning för handledning av provårskandidater, och hava revisorerna funnit det anmärkningsvärt, att skolöverstyrelsen oaktat bestämmelserna i ämnet ansett sig kunna tillerkänna ifrågavarande rektorer gottgörelse i nämnda hänseende.

*Särskild
ersättning till
rektorer vid
provårsläro-
verk.*

Beträffande vad revisorerna i övrigt i denna fråga anfört hänvisar utskottet till revisionsberättelsen del I, sid. 53—54.

I anledning av revisorernas anmärkning har förklaring avgivits av skolöverstyrelsen, vilken förklaring återfinnes å sid. 67—71 i revisionsberättelsens del. III.

Då gällande författningsbestämmelser i ämnet samt den till grund för desamma liggande utredningen och motiveringen synas böra så tolkas, att arvodet till rektor vid provårsläroverk skall utgå med *högst* angivna belopp av 1,500 kronor, har utskottet velat uttala sin anslutning till den uppfattning, som revisorerna i detta hänseende gjort gällande, och förväntar utskottet, att någon ytterligare ersättning för handledning av provårskandidater utöver berörda arvodesbelopp framdeles icke varder till vederbörande utbetald. Emellertid har utskottet velat framhålla, att av den ståndpunkt utskottet sålunda intager i frågan icke får anses följa, att enligt utskottets mening någon återbetalningsskyldighet i avseende å redan uppburna belopp för vederbörande föreligger och att sålunda denna ståndpunkt icke får betraktas såsom stöd för ett eventuellt krav på dylik återbetalning. Vad i denna fråga förekommit har utskottet velat för riksdagen

Utskottet.

omförmäla.

7:o) Under jordbruksdepartementet, § 4, hava revisorerna uppmärksammat, hurusom den byråchef inom lantmäteristyrelsen, på vilken föredragningen av ärenden angående lantmäteriuundervisningen ankomme, J. Hamrin, tillika meddelade undervisning vid samt innehade befattning

*Lantmäteri-
styrelsen.*

som föreståndare för undervisningsanstalten. Vidare hava revisorerna efter återgivande av en utav bemälde byråchef utfärdad cirkulärskrivelse framhållit, hurusom av densamma framginge, att Hamrin bedrivit eller i allt fall åsyftade att bedriva en omfattande juridisk privatverksamhet, som stode i nära samband med hans ämbetsutövning, samt att, då Hamrin i cirkulärskrivelsen uppgivit tjänstetelefon såsom telefonadress under tjänstetiden, därav syntes framgå, att han avsåge att under tjänstetid taga befattning med den omfattande juridiska verksamhet, som i cirkuläret angäves. Vad sålunda förekommit hava revisorerna funnit innebära ett anmärkningsvärt missförhållande.

Beträffande vad revisorerna i övrigt i detta hänseende anført hänvisar utskottet till revisionsberättelsens del I, sid. 62—65.

I anledning av revisorernas anmärkning hava förklaringar avgivits dels av Hamrin, dels ock av lantmäteristyrelsen, vilka förklaringar återfinnas å sid. 86—101 i revisionsberättelsens del III.

Utskottet.

Vad först beträffar det påtalade förhållandet att Hamrin, som inom lantmäteristyrelsen är föredragande i ärenden angående lantmäteriundervisningen, innehar befattning som lärare och föreståndare vid den anstalt, vars frågor av ekonomisk och annan natur han på grund av sin ämbetsställning har att inom styrelsen handlägga, har utskottet, med hänsyn till vad styrelsen i sin avgivna förklaring härutinnan anført och ställt i utsikt, icke ansett saken vara av beskaffenhet att böra föranleda något särskilt yttrande från utskottets sida.

Vidkommande härefter den av revisorerna uppmärksammade omständigheten, att Hamrin genom berörda cirkulärskrivelse erbjudit sig mottaga vissa enskilda uppdrag, har utskottet funnit vad i angivna hänseende i detta enskilda fall förekommit vara synerligen anmärkningsvärt. Även om för närvarande någon författningsenlig och effektiv form icke lär finnas för att hindra en tjänsteman att åtaga sig enskilda uppdrag, när dessa såsom i förevarande fall mindre väl låta förena sig med tjänstemannens ställning som sådan, förutsätter utskottet, att, därest någon praktisk olägenhet av Hamrins enskilda verksamhet skulle förmärkas, lantmäteristyrelsen icke underlåter att vidtaga därav påkallad åtgärd.

Till sist har utskottet icke velat underlåta att påpeka det anmärkningsvärda i den form, vari Hamrin funnit sig böra avfatta sin i ämnet avgivna förklaring.

Vad i denna fråga förekommit har utskottet ansett sig böra för riksdagen

omförmåla.

8:o) Under statens affärsdrivande verk, postverket, § 2, hava revisorerna, under erinran om vederbörliga föreskrifter i allmänna poststadgan, meddelat, att Stockholms lokalportoområde omfattade Stockholms stad med Brännkyrka och Bromma församlingar, Solna, Spånga, Danderyds och Nacka socknar, Djursholms stad samt Sundbybergs, Stocksund, Lidingö och Saltsjöbadens köpingar. Enligt revisorernas förmenande vore knappast avsikten med poststadgans bestämmelse att postförsändelse skulle mot lokalporto kunna befordras mellan så från varandra skilda platser som exempelvis städerna Stockholm och Djursholm samt Saltsjöbadens köping. Då en dylik utsträckning av rätten att använda lokalporto syntes innebära ett oskäligt gynnande av korrespondenterna i huvudstaden med omkringliggande orter, ifrågasätta revisorerna, huruvida icke en omarbetning av gällande lokalportobestämmelser borde ske i syfte att undvika ojämnheter beträffande förevarande rätt.

Rätten till lokalporto.

Beträffande vad revisorerna i övrigt i detta hänseende anført hänvisar utskottet till revisionsberättelsens del I, sid. 104—105.

I anledning av revisorernas anmärkning har förklaring avgivits av generalpoststyrelsen, vilken förklaring återfinnes å sid. 158—159 i revisionsberättelsens del III.

Då utskottet i likhet med revisorerna håller före, att en utsträckning, på sätt påtalats, av rätten att använda lokalporto innebär ett gynnande av korrespondenterna i huvudstaden med närliggande orter, och då denna anordning ter sig särskilt påfallande i jämförelse med den tillämpning, som eljest givits åt poststadgans bestämmelser i hit hörande avseende, har utskottet ej kunnat undgå finna, att en omarbetning av bestämmelserna i fråga vore önskelig till undanröjande av förekommande ojämnheter. Utskottet har emellertid nu allenast velat vad i ärendet förekommit för riksdagen

Utskottet.

omförmåla.

9:o) Under statens affärsdrivande verk, statens järnvägar, § 8, hava revisorerna erinrat om följande. I anledning av Kungl. Maj:ts förslag anvisade 1920 års riksdag medel för ombyggnad av Storviks bangård. Då vid 1921 års riksdag en av järnvägsstyrelsen verkställd ny beräkning av kostnaderna för ifrågavarande arbeten förelåg, anförde riksdagen, att enligt riksdagens mening under dåvarande tidsförhållanden ombyggnaden av bangården vid Storvik, varå arbetena ännu ej påbörjats, icke borde komma till utförande. Kungl. Maj:ts i ämnet då gjorda framställning

Ombyggnad av Storviks bangård.

vann icke riksdagens bifall. Revisorerna hava nu vid besök å ort och ställe uppmärksammat, att omfattande arbeten å bangården likväl pågingo, och hava, efter vad revisorerna meddelat, dessa arbeten bekostats förmedelst medel från anslag för arbetslöshetens bekämpande.

Revisorerna framhålla nu, att det borde för järnvägsstyrelsen hava stått klart, att, sedan 1921 års riksdag uttalat, att ombyggnaden icke under nuvarande tidsförhållanden borde komma till utförande, endast synnerligen tvingande skäl kunde motivera, att arbetena det oaktat påbörjades. Sådana skäl hava efter revisorernas mening icke förefunnits. Arbetena ifråga hade icke varit särskilt av behovet påkallade för arbetslöshetens bekämpande vid statens järnvägar. Revisorerna hava med hänsyn till vad i ärendet förekommit icke funnit, att efter den utgång frågan fick i riksdagen år 1921, tillräckliga skäl förelegat för att på sätt som skett igångsätta och utföra ombyggnaden vid Storvik, utan hava revisorerna för sin del betecknat järnvägsstyrelsens åtgärder i denna sak såsom ett anmärkningsvärt åsidosättande av 1921 års riksdagsbeslut.

Beträffande vad revisorerna i övrigt i denna fråga anfört hänvisar utskottet till revisionsberättelsens del I, sid. 135—139.

I anledning av denna revisorernas anmärkning har förklaring avgivits av järnvägsstyrelsen, vilken förklaring återfinnes å sid. 195—197 i revisionsberättelsens del III.

Utskottet.

Utskottet, som funnit, att det sätt, varpå ifrågavarande ärende blivit av järnvägsstyrelsen handlagt, icke stått i överensstämmelse med 1921 års riksdagsbeslut, har velat vad i ärendet förekommit för riksdagen

omförmåla.

Vattenfallsstyrelsens förvärv för kronans räkning av vissa vattenfall i Ångermanälvens och Indalsälvens flodområden.

10:o) Under statens affärsdrivande verk, statens vattenfallsverk, § 1, hava revisorerna uppmärksammat vissa förhållanden i samband med vattenfallsstyrelsens förvärv för kronans räkning av åtskilliga fastigheter med tillhörande vattenrätt m. m. i Ångermanälvens och Indalsälvens flodområden. Revisorerna hava framhållit, hurusom de kostnader, staten fått vidkännas i och för förvärv av ifrågavarande vattenfall, synts revisorerna anmärkningsvärt höga. Under alla förhållanden hade det förefallit revisorerna, som om berörda kostnader skulle kunnat i icke oväsentlig mån nedbringas, därest vattenfallsstyrelsen såsom ombud vid inköpen anlitat personer, för vilka tanken på egen vinning på statens

bekostnad varit främmande. Att så icke varit förhållandet med de i de påtalade fallen begagnade anbuden syntes, såvitt den förebragta utredningen gäve vid handen, icke varit för vattenfallsstyrelsen obekant.

Beträffande vad revisorerna i övrigt i denna fråga anfört hänvisar utskottet till sid. 156—162 i revisionsberättelsens del I.

I anledning av denna revisorernas anmärkning har förklaring afgivits av vattenfallsstyrelsen, vilken förklaring återfinnes å sid. 214—219 i revisionsberättelsens del III.

De frågor, som revisorerna i nu förevarande sammanhang berört, hava i sina huvudsakliga delar varit föremål för anmärkning från konstitutionsutskottet vid 1922 års riksdag, och blev den av sagda utskott då gjorda anmärkningen av kamrarna lagd till handlingarna. Med hänsyn till vad som blivit upplyst rörande den ställning de av vattenfallstyrelsen anlitade ombuden haft till ifrågavarande ärenden, har utskottet vid vederbörlig granskning funnit det sätt, varpå frågan blivit av vattenfallstyrelsen handlagd, vara synnerligen anmärkningsvärt, och har utskottet förty ansett sig böra vad i ämnet förekommit för riksdagen

Utskottet.

omförmäla.

11:o) Vad i övrigt blivit av revisorerna anmält och erinrat, har utskottet funnit dels hava medfört åsyftad eller i utsikt ställd rättelse, dels vara av vederbörandes utlåtande nöjaktigt förklarad, dels ej vara av den vikt, att, oaktat förklaringen ej varit fullt tillfredsställande, någon riksdagens åtgärd bort av förhållandena föranledas, dels slutligen icke hava varit av beskaffenhet att från utskottets sida påkalla något yttrande; vilket utskottet skolat för riksdagen

*Övriga
anmär-
ningar.*

anmäla.

Stockholm den 8 maj 1923.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:
från första kammaren: herrar *S. H. Kvarnzelius*, *J. Nilsson* i Skottlandshus, *O. U. B. Olsson*, *J. L. Widell*, *C. G. Ekman*, *O. Bergqvist*, *E. A. Hallin*, *K. E. Andersson* i Eliantorp, *F. L. Lindqvist*, *O. Pettersson* i Olovstorp, *P. A. Bergström* och *C. Johansson* i Hälsingborg;

från andra kammaren: herrar *A. Anderson* i Råstock, *K. V. Rydén*, *A. Wiklund*, *J. Jönsson* i Revinge, *C. R. Jansson* i Falun, *O. Olsson* i Kullenbergstorp, *S. Bengtsson* i Norup, *J. D. Norman*, *A. E. Ljungberg*, *S. Persson* i Fritorp, *S. J. Karlsson* i Nynäshamn och *O. Andersson* i Höör;

Med undantag därav att i behandlingen av punkterna 5—9 och 11 deltagit herr *J. Pålsson* i st. f. herr *C. G. Ekman* och

av punkterna 10 och 11 deltagit herr *A. Pettersson* i Västerås i st. f. herr *K. E. Andersson* i Eliantorp, herr *O. Nilsson* i Örebro i st. f. herr *O. Andersson* i Höör samt herr *P. M. Olsson* i Blädinge i st. f. herr *A. Wiklund*.

Reservationer:

vid *punkt 4* (reglering av vissa sjuksköterskebefattningar) av herrar *O. Bergqvist*, *P. A. Bergström*, *A. Anderson* i Råstock och *K. V. Rydén*;

vid *punkt 11* (övriga anmärkningar) av herrar *O. U. B. Olsson*, *J. Pålsson*, *P. A. Bergström*, *C. R. Jansson* i Falun, *O. Olsson* i Kullenbergstorp, *J. D. Norman*, och *S. Persson* i Fritorp, vilka ansett att vad revisorerna under statens järnvägar, § 4, anfört i fråga om förvaltningen av Mora—Vänerns järnväg bort föranleda utskottet att därom till riksdagen göra en omförmälan.
